

KUJOOK

Kuntajohdon oikeudellisen
osaamisen kehittämishanke

Oikeus kunnassa: oikeusjärjestys ja sen soveltaminen kunnassa

Kurssin toteutus

- Kurssi koostuu kuudesta moduulista, jotka avataan ennen luentopäivää (ellei toisin mainita)
- Etäluennot (Teams): 28.1., 30.1., 4.2., 5.2., 11.2. ja 12.2.
 - Tallenteet viedään Digikampuksen kurssialustalle
 - Poissaolo alle 20 % -> ks. Tallenteet omalla ajalla
 - Poissaolo yli 20 % -> yhteys kurssin vastuuopettajaan
- Itsenäisille tehtäville palautuspäivämäärät Digikampuksessa
 - Huolehdi, että palautat tehtävät ajoissa!
- Verkkotentti 10.4. klo 15-21, uusinta 24.4. klo 15-21
 - Suoritetaan Moodle eLearn –alustalla, johon saatte linkin Digikampuksen kurssialustalta
 - Tentti on auki mainitun aikavälin, jonka puitteissa tentti on suoritettava. Suorituskertoja on 1 kpl/opiskelija. Tentin suorittamiseen kuluu noin 2 tuntia. Tentti aukeaa tasan klo 15.00 ja sen voi aloittaa vaikka klo 17 ja lopettaa klo 20. Tentti sulkeutuu automaattisesti klo 21.00, joten varaathan riittävästi aikaa sen suorittamiseen.
- Kurssialustalla oppimismateriaaleja
- Luentoaineiston valmistelussa on käytetty tekoälyä (Claude AI, Opus 4.5).



Moduuli 1

- Kunta oikeudessa – oikeus kunnassa



Euroopan unionin
osarahoittama

Moduulin 1 sisältö

1.1 Kunta – mikä se onkaan?

**1.2 Yhteiskuntasopimus ja
oikeusjärjestys**

**1.3 Perusoikeudet ja
palvelulupaukset**

1.4 Oikeus hallinnon ohjaajana



**Euroopan unionin
osarahoittama**

1.1 Kunta – mikä se onkaan?

"La commune est la seule association qui soit si bien dans la nature..."



Euroopan unionin
osarahoittama

"Kunta on ainoa yhteenliittymä, joka on niin hyvin luonnossa, että kaikkialla missä ihmisiä kokoontuu yhteen, muodostuu itsestään kunta."

— Alexis de Tocqueville, *De la démocratie en Amérique* (1835)

"Kun yksilön voimat ovat vähäiset ja hänen elinaikansa lyhyt, ei hän useinkaan pysty omin voimin saavuttamaan niitä päämääriä, joiden toteuttaminen hänen käsityksensä mukaan olisi hänelle itselleen ja hänen kanssaihmisilleen hyödyksi."

— Veli Merikoski, väitöskirja (1935)

Yhteisöllisyyden juuret Suomessa



→ Historialliset yhteisöt olivat ja eivät olleet kuntia nykyisessä merkityksessä



**Euroopan unionin
osarahoittama**

Marshallin kolmen tukijalan malli (1965)



Euroopan unionin
osarahoittama

Kunnan oikeudellinen määritelmä

”Kunta on tietyllä alueella toimiva, lailla järjestetty itsehallinnollinen julkisoikeudellinen yhteisö (oikeushenkilö), johon luonnollisilla henkilöillä ja yhteisöillä on yhteen kuntaan kohdistuva kuulumisvelvollisuus ja kussakin kunnassa kiinteistöjä omistavilla tai hallitsevilla pakkojäsenyys”.

Alueellisuus

Maantieteellinen
alue

Itsehallinto

PL 121 §
Asukkaiden itsehallinto

Julkisoikeudellinen

Oikeushenkilö
Viranomaiset

Pakkojäsenyys

Kotikunta
Kuulumisvelvollisuus



Euroopan unionin
osarahoittama

Kunnan kolme roolia (Vuokko Niiranen)

DEMOKRAATTINEN YHTEISÖ

Asukkaiden
itsehallinto

PALVELU- ORGANISAATIO

Hyvinvointi-
palvelut

ELINVOIMAN YLLÄPITÄJÄ

Kehittäminen ja
työllisyys



Euroopan unionin
osarahoittama

Suomen kunnat tänään

308

kuntaa (2025)

SOTE-UUDISTUS 2023

- Sosiaali- ja terveystalvelut → hyvinvointialueet
- Pelastustoimi → hyvinvointialueet
- ~2/3 kuntien budjetista siirtyi

Kunnille jäi:

- Sivistystalvelut (perusopetus, varhaiskasvatus)
- Yhdyskuntatalvelut
- Elinvoimatalvelut
- Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntatalvelut



Euroopan unionin
osarahoittama

1.2 Yhteiskuntasopimus ja oikeusjärjestys



**Euroopan unionin
osarahoittama**

Yhteiskuntasopimus – ajattelun apuväline

Yhteiskuntasopimus on konstruktivinen malli, jota ei voida kirjoittaa auki varsinaiseksi sopimustekstiksi – mutta ehkä juuri valtiosääntö on "hyvä yritys" dokumentoida se (Muukkonen 2012).

Ylimuistillisuus

Asioita on tavattu tehdä
tietyllä tavalla

Kollektiivisuus

Yhteinen käsitys
elämäntavasta

Sedimentaatio

Arvot kerrostuvat
osaksi oikeutta



Kolme hyvinvointivaltiomallia (Esping-Andersen 1990)

KONSERVATIIVINEN

Saksa, Ranska

Perhe ja kirkko
keskiössä

Katolilaisuus

LIBERAALI

USA, UK

Markkinat ja
yksilö

Kalvinismi

SOSIAALIDEMOKRAATTINEN

Pohjoismaat

Universaalit
palvelut

Luterilaisuus



Tuorin tasoteoria



Perustuslaki yhteiskuntasopimuksena

PL 1 § 2 momentti

"Valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa."

- Liberaalinen + sosiaalinen periaate rinnakkain
- Vastuullinen yksilönvapaus = yhteiskuntajärjestelmän telos
- Lähimpänä kirjoitettua yhteiskuntasopimusta

1.3 Perusoikeudet ja palvelulupaukset



**Euroopan unionin
osarahoittama**

Perusoikeusuudistus 1995 – tausta

847

poikkeuslakia
1919–1992

Ennen uudistusta:

- Vapausoikeudet dominoivat
- 52/66 poikkeuksesta koski omaisuudensuojaa
- Perusoikeudet eivät sitoneet viranomaisia

Uudistuksen jälkeen:

- TSS-oikeudet perustuslakiin
- Perusoikeuksista suoraan sovellettavia
- Ihmisoikeussopimukset integroitiin
- EIS allekirjoitettu 1989



Euroopan unionin
osarahoittama

Isaiah Berlin: Kaksi vapauden käsitettä (1958)

NEGATIIVINEN VAPAAUS

"Vapaus jostakin"

- Valtion pidättäytyminen
- Yksilön suojaaminen ulkoiselta pakolta ja kontrollilta
- Klassiset vapausoikeudet
- Esim. sananvapaus, uskonnonvapaus

POSITIIVINEN VAPAAUS

"Vapaus johonkin"

- Valtion aktiiviset toimet
- Yksilön tosiasiallisen vapauden ja hyvinvoinnin turvaaminen
- TSS-oikeudet
- Esim. oikeus koulutukseen, terveyteen



Perusoikeuksien ryhmittely

OIKEUSVALTIOLLISUUS JA DEMOKRATIA

PL 6-8 §

Yhdenvertaisuus
Oikeusturva
Äänioikeus

VAPAUISOIKEUDET

PL 9-17 §

Henkilökohtainen vapaus
Sananvapaus
Omaisuuksensuoja

TSS-OIKEUDET

PL 16, 18-20 §

Sivistys, työ
Sosiaaliturva
Ympäristö



**Euroopan unionin
osarahoittama**

TSS-oikeudet perustuslaissa

PL 16 §

Sivistykselliset oikeudet

Maksuton perusopetus, oikeus koulutukseen

PL 18 §

Oikeus työhön

Julkisen vallan edistettävä työllisyyttä

PL 19 §

Oikeus sosiaaliturvaan

Välttämätön toimeentulo, riittävät palvelut

PL 20 §

Ympäristöoikeudet

Terveellinen ympäristö, luonnon monimuotoisuus



Euroopan unionin
osarahoittama

Perusoikeuksista tehtäviin



- Lainsäätäjä konkretisoi perusoikeudet laeiksi
- Määrittelee palvelujen sisällön ja järjestämisvastuun
- Osoittaa tehtävät kunnille ja muille toimijoille



Järjestämisvastuu – viisi ulottuvuutta (Muukkonen 2020)



Euroopan unionin
osarahoittama

Läheisyysperiaate – subsidiariteetti

Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirja (SopS 65-66/1991)

"Julkisista tehtävistä tulee yleensä ensisijaisesti huolehtia kansalaista lähinnä olevien viranomaisten." (4 artikla 3 kohta)

KUNTA

Lähinnä kansalaista
Ensisijainen taso

HYVINVOINTIALUE

Alueellinen taso
Sote ja pelastus

VALTIO

Kansallinen taso
Yleinen ohjaus



Euroopan unionin
osarahoittama

1.4 Oikeus hallinnon ohjaajana



Euroopan unionin
osarahoittama

Hallinnon lainalaisuus – PL 2 § 3 mom

"Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia."

LAINALAIKUUSPERIAATE

Noudattamisvelvollisuus

Kaikessa julkisessa
toiminnassa on noudatettava
tarkoin lakia

LAKISIDONNAISUUS

Valtuutus lakiin

Julkisen vallan käyttöön
tarvitaan aina lain tuki

→ Ultra vires -oppi



Kunnan tehtäväkenttä

ERITYINEN TOIMIALA

Lakisääteiset tehtävät

- Pakolliset tehtävät
 - Perusopetus, varhaiskasvatus
 - Sosiaalihuolto (osa)
- Vapaaehtoiset tehtävät
 - Kirjastot, liikuntapaikat
 - Kulttuuripalvelut

YLEINEN TOIMIALA

Itsehallinnolliset tehtävät (KL 7 §)

- Elinkeinopolitiikka
 - Toimitilat yrityksille
 - Vuokra-asunnot
 - Matkailunedistäminen
 - Kansalaisjärjestöjen tuki
- "88/12" ennen sotea



Erityisen toimialan jaottelu

PAKOLLISET

Kunnan on järjestettävä

Perusopetus, varhaiskasvatus,
sosiaalihuolto (osa)

VAPAAEHTOISET

Kunta voi järjestää

Kirjastot, liikuntapaikat,
kulttuuripalvelut

SUBJEKTIIVISET OIKEUDET

Yksilöllä oikeus palveluun

Päivähoito, toimeentulotuki

MÄÄRÄRAHASIDONNAISET

Riippuu budjetista

Useat sosiaalipalvelut



Euroopan unionin
osarahoittama

Yleisen toimialan rajoitukset

1

PAIKALLISUUS

Liityttävä kunnan alueeseen

2

ASUKKAIDEN ETU

Hyödytettävä asukkaita yleisesti

3

YHDENVERTAISUUS

Ei eriarvoista kohtelua

4

EI SPEKULOINTIA

Ei puhtaasti kaupallista riskinottoa

5

EI YKSITYISEN TUKEMISTA

Ei yksittäisen yrityksen/henkilön tukea



Euroopan unionin
osarahoittama

Kuntien keskeiset tehtävät 2025

SIVISTYS

Perusopetus, varhaiskasvatus,
lukio, ammatillinen koulutus,
kulttuuri, nuoriso, liikunta

YHDYSKUNTA

Kaavoitus, rakennusvalvonta,
vesi- ja jätehuolto,
kadut ja tiet

ELINVOIMA

Elinkeinopolitiikka,
työllisyyspalvelut (2025),
maaseutuhallinto

HALLINTO

Yleishallinto, talous,
ICT, henkilöstöhallinto,
demokraattinen päätöksenteko



Euroopan unionin
osarahoittama

Oikeus kunnassa – viisi ilmenemismuotoa

1. SUBJEKTINA

Kunta oikeuksien ja velvollisuuksien haltijana

2. PERUSTANA

Kunnan toimivallan lähteenä

3. OHJAAJANA

Toiminnan säätelijänä ja rajoittajana

4. RATKAISTAVANA

Päätöksenteon kohteena

5. RESURSSINA

Työkaluna ja voimavarana



Euroopan unionin
osarahoittama

Tosiasiallinen hallintotoiminta

Oikeus kunnassa ei rajoitu vain muodollisiin hallintopäätöksiin – se ulottuu kaikkeen kunnan toimintaan.

Opettajan työ

Opetussuunnitelma,
arviointikriteerit

Sosiaalityöntekijä

Lastensuojelulaki,
sosiaalihuoltolaki

Rakennustarkastaja

Maankäyttö- ja
rakennuslaki

Kirjastonhoitaja

Kirjastolaki,
tietosuoja



→ Oikeus "säteilyttää" koko kunnan toimintaan
**Euroopan unionin
osarahoittama**

Moduulin 1 tehtävät

TEHTÄVÄ 1

Järjestämisvastuu käytännössä

Tarkastelkaa oman kuntanne sivistyspalvelujen järjestämistä.
500–700 sanaa, palautus Moodleen.

TEHTÄVÄ 2

Ryhmäkeskustelu

Keskustelkaa foorumilla lakisidonnaisuuden eduista ja
haitoista.
Valmistelkaa 10 min esitys.

LUKUTEHTÄVÄT

Kirjallisuus

Jäntti (2022), Muukkonen (2022), Heuru–Mennola–Ryynänen (2011),
Ryynänen–Telakivi (2006), Muukkonen–Malminen (2023)



Yhteenveto – Moduuli 1

KUNTA

Alueellinen, itsehallinnollinen, julkisoikeudellinen yhteisö (PL 121 §)

YHTEISKUNTASOPIMUS

Konkretisoituu perusoikeuksissa – vastuullinen yksilönvapaus

PERUSOIKEUSUUDISTUS

1995: TSS-oikeudet, ihmisoikeusintegraatio, suora sovellettavuus

JÄRJESTÄMISVASTUU

Viisi ulottuvuutta perusoikeuslupauksen lunastamiseksi (KL 8 §)

LAINALAISUUS

Lainalaisuusperiaate + lakisidonnaisuus (PL 2 § 3 mom)

TOIMIALAT

Erityinen (lakisäätäinen) vs. yleinen (itsehallinnollinen) toimiala

Kiitos! Kysymyksiä?

Kiitos mielenkiinnosta!

Perjantaina jatketaan!



Euroopan unionin
osarahoittama